

Екатерина Дограмаджиева (София, България)

ПРИНОСЕН ТРУД В ОБЛАСТТА НА СТАРОБЪЛГАРСКИЯ СИНТАКСИС

Румяна Златанова. *Структура на простото изречение в книжовния старобългарски език.* С., 1990. 205 с.

Синтаксисът е един от най-слабо проучените дялове на старобългарския език. Затова всяко ново изследване в тази област се посреща с оправдан интерес, особено когато има обобщаващ характер като монографията на Р. Златанова.

Уводът съдържа теоретичните и методологичните основи на разработката. Авторката отчетливо формулира обекта на изследване чрез очакваните резултати и чрез библиографския преглед, който показва, че все още липсва пълно обобщение на строежа на простото изречение в книжовния старобългарски език. Материалът, с който работи Р. Златанова, е едно от достоинства на труда. Авторката използва не само старобългарските ръкописи (както се прави обикновено), но и старобългарските надписи (97 на брой), както и преводните и оригиналните творби на българските книжовници от старобългарския период, запазени в по-късни преписи. Тази широка материалова база осигурява по-пълни, по-разнообразни и по-точни сведения за старобългарското просто изречение.

Първата глава на монографията е посветена на граматичната класификация на простото изречение. Описанието е проведено много прецизно и изчерпателно. При всеки от класовете прости изречения — едноставни, безлични, вокативни, елиптически, двуставни, обстойно се представят морфологичните реализации на главните части на изречението. Авторката определя също семантичните особености на класовете прости изречения и употребата им в различни извори. Полезни са приложените гръцки съответствия при всеки пример. Втората глава съдържа комуникативната класификация на простото изречение. Тя също е разработана много обстойно и задълбочено. Разгледани са съобщителните, въпросителните, повелителните, побудителните и желателните изречения. В третата глава се об-

съжда въпросът за емоционалната актуализация на изказванията — съобщителни, въпросителни и побудителни по форма. За мене остава необедителна интерпретацията на случаите от т. а), б), в) на с. 153—154 като „емоционално отцветени“. Твърдението, че те са били емоционално маркирани със сег. форма 2 л. ед. ч. от св. в. за заповед или забрана към обобщен адресат (**взъмвниши нскрънѣго своѣго | възненавнѣднши врага своѣго**); с инфинитив във вторична функция на императив след съобщително изречение с глагол за говорене (**азъ же глѣх не клати са еамъ не клати са отънѣждъ небомъ**); за предпазване, опасение с **да не** + сег. време за гръцки императив аорист или копюнктив аорист (**да не потопнѣ насъ вода водьнаа**), не помага да се отстрани впечатлението, че тълкуването на авторката тук е субективно. Четвъртата глава е посветена на синтактичното отрицание.

Трудът на Р. Златанова е важен принос към изучаването на старобългарския синтаксис. Много прецизно, обстойно и задълбочено е разработен строежът на простото старобългарско изречение. Двата типа класификации позволяват да се изяснят в граматичен и комуникативен аспект особеностите на простото изречение в книжовния старобългарски език. Детайлният анализ е дал възможност да се разкрие богатството от синтактични модели на простото изречение, с които е разполагал книжовният старобългарски език. Много допринася за качествата на труда богатството от примери. Описан е много интересен нов материал, който показва, че езикът на старобългарските ръкописи и надписи, както и на преводните и оригиналните творби на старобългарските книжовници е единен, а разликите са със стилистичен характер.